

A füsti fecskék jelölése közben szerzett tapasztalataim.

Írta: SZEÖTS BÉLA.

A M. Kir. Ornithologiai Központ felszólítása folytán az idén már negyedizben végeztem madárjelöléseket. Az eredmény érdekében főleg a füsti fecske jelölésére fordítottam főszűlyt; mert falun lakván, ezek tömeges megjelölése, így az eredmény biztosítása, nem járt nagy nehézséggel. A gazdasági épületek, istállók, jó fészkelőhelyek lévén, bőven szolgáltatották a jelölendő anyagot.

A megjelölt fecskék mennyiségét és a jelölésből kifolyó eredményeket évek szerint az alábbiakban foglalom össze. Első sorban a jelöltek számát sorolom fel.

Jelöltem

az 1908. évben	94 darabot
„ 1909. „	181 „
„ 1910 „	264 „
„ 1911. „	301 „
<i>Összesen</i>	<i>840 darabot</i>

A jelölést kezdetben a fészekben levő fiatalokon végeztem, később öregeket is fogtam és jelöltem, a melyeket éjjel kellett a költés helyén összefogdosnom. A jelölési eredményeket a következőkben vázolhatom.

Az 1909. év. Az 1908. évben megjelölt fecskék téli szállásáról semmi hír nem érkezett, így a visszatérőkre kellett nagyobb figyelmet fordítanom. Tehát a füsti fecskék megérkezése után, április 24-én egy éjjeli fecskefogást rendeztem. Ehhez egy kétágú létrát és egy lámpást használtam a következőképpen A létrát esekély világítás mellett a fészekben ülő öreg fecskék alá helyeztem, hogy tájékozva legyek majd a sötétben, hol ülnek a fecskék. Ezután a lámpát elolva, felkúsztam a létrán és óvatosan tapogatózva fogtam meg a fecskét. Többször sikerült a párt is egyszerre megfogni. A befogáshoz később villamos lámpást használtam, a mely igen jól bevált, mert annál a gyújtás és eloltás egy pillanat műve.

Ergebnisse meiner Rauchschwalbenmarkierungen.

Von BÉLA V. SZEÖTS.

Dem Aufrufe der Königl. U. O. C. folgend, vollzog ich heuer schon zum vierten Male Vogelmarkierungen. Im Interesse der Resultate legte ich das Hauptgewicht auf das Markieren der Rauchschwalben. Auf dem Lande wohnend, machte das massenhafte Markieren derselben, daher die Sicherung des Resultates keine Schwierigkeiten. Die Stallungen und Wirtschaftsgebäude bieten gute Nistgelegenheiten und gaben daher reichliches Markierungsmateriale.

Die Anzahl der gezeichneten Schwalben sowie die Resultate führe ich unten in der Reihenfolge der Jahrgänge an. Zuerst folgt die Anzahl der Markierungen.

Es wurden gezeichnet:

im Jahre 1908	94 Exemplare
„ „ 1909	181 „
„ „ 1910	264 „
„ „ 1911	301 „
<i>Zusammen</i>	<i>840 Exemplare</i>

Im Beginne wurden nur Nestlinge gezeichnet, später jedoch auch alte Vögel, welche bei Nacht auf den Nestern eingefangen werden mussten. Die Markierungsergebnisse können folgendermassen skizziert werden.

Das Jahr 1909. Vom Winterquartiere der im Jahre 1908 gezeichneten Vögel wurde keine Kunde erhalten, weshalb sich die Arbeiten darauf richten mussten, die Wiederkehr zu bestimmen. Nach der Rückkehr der Schwalben wurde am 24. April ein nächtlicher Schwalbenfang inszeniert. Hiezu wurde eine Stehleiter und eine Lampe in folgender Weise benützt: Die Leiter wurde bei geringer Beleuchtung unter das Nest gestellt, in welchem die alten Schwalben schliefen, und orientierte ich mich, damit ich dieselben in der Dunkelheit auffinden könne. Dann wurde die Lampe ausgelöscht, ich kletterte die Leiter hinauf und ergriff nach vorsichtigem Herumtasten die Schwalben. Mehrfach gelang es auch des Paares habhaft zu werden. Später benützte ich beim Einfangen eine elektrische Lampe, welche sich sehr gut bewährte, weil hier das Auslösen im Augenblicke vollzogen werden kann.

Az említett napon, április 24-én több öreg feeskét fogtam és láttam el alumíniumgyűrűvel. Egy aztán kezembe került, a melyen az 1908. év augusztus 18-án rátett 334 számú gyűrűt találtam. Tehát az első kézzel fogható adat a visszatérésre. Június 22-én pedig kezembe került a 335 számú gyűrűs, a melyet szintén 1908. augusztus 18-án jelöltem meg, ugyanabban a helyiségben, ahol az előbbit. Mind a két fecske mint öreg lett megjegyyezve. Ez évben több gyűrűs feeskét nem találtam, tehát azon voltam, hogy még több feeskét jelöljek meg, főleg azért is, hogy a fiatalok sorsáról is megtudjak valamit.

Az öreg füsti fecskék éjjeli összefogásának idejét azonban meg kellett változtatnom, mert azt tapasztaltam, hogy az éjjel megzavart fecskék elhagyják fészkelőhelyüket. Többek között egy helyiségben, a hol sok fészkelő pár volt, egy ilyen éjjeli zavarás után csak egy maradt hű fészkéhez. Bevártam tehát, míg a fészkaljak kikelnek. Ez be is vált, mert akkor a szülői szeretet legyőzte a féltelmet, a fiókák felnevelődtek. Megesett ugyan, hogy a megzavart pár hímje nem hált többé a fészekben, hanem kiinn maradt valahol.

A jelölési adatok és eredmények beküldése után a Kir. M. O. K. érdemes igazgatójától oly fölszólítást kaptam, hogy törekedjem öreg párokat megjelölni, hogy a következő évben a párok összetartására kaphak bizonyítékot. Sikeredt is még ez évben négy biztos párt megjelölni.

Az 1910. év. Ez évben, okulva a multakon, az öreg fecskéket csak akkor fogdostam össze, mikor már fiókái voltak. Így került a kezembe négy darab mult évben megjelölt és visszatért füsti fecske, ezek között a 2407 és 2403 számú, a melyeket a mult évben mint fiókákat jelöltem meg. Így jutottam tehát ahhoz a bizonyítékhoz is, hogy a fiatal fecskék visszatérnek szülőhelyükre. A mult évben megjelölt négy pár közül, sajnos, nem került egy sem birtokomba, tehát az összetartás kérdése még mindig függőben maradt. Sőt egy körülmény megingatni látszott e feltevést. Az eset

Am erwähnten Tage, am 24. April kamen mir mehrere alte Schwalben in die Hand, welche ich dann markierte. Ein Exemplar trug den am 18. August 1908 angelegten Ring 334. Es war dies der erste handgreifliche Beweis für die Rückkehr. Am 22. Juni kam mir das mit Ring Nr. 335 gezeichnete Exemplar zu Handen; dasselbe wurde ebenfalls am 18. August 1908 und in derselben Räumlichkeit gezeichnet wie das vorige. Beide wurden als alte Vögel gezeichnet. In diesem Jahre wurden keine weiteren gezeichneten Vögel aufgefunden und trachtete ich deshalb noch mehr Schwalben zu zeichnen, hauptsächlich auch deshalb, um über die Jungen etwas zu erfahren.

Den Zeitpunkt des Einfangens der alten Vögel musste ich jedoch verlegen, da ich die Erfahrung machte, dass die nachts eingefangenen Schwalben ihre Niststellen verlassen. So blieb in einer Räumlichkeit, wo mehrere Paare brüteten, nach einer solchen nächtlichen Störung nur ein Paar der Niststelle treu. Ich wartete daher bis die Jungen ausgekrochen waren. Dies bewährte sich auch, da dann die elterliche Liebe stärker als die Furcht war und die Brat aufkam. In einigen Fällen kam es vor, dass das Männchen des gestörten Paares über Nacht nicht mehr im Neste schlief, sondern irgendwo draussen verblieb.

Nach dem Einsenden des Markierungsberichtes wurde ich von dem verdienstvollen Direktor der Königl. U. O. C. aufgefordert, gepaarte Vögel zu zeichnen, um im nächsten Jahre bezüglich des Zusammenhaltens derselben Beweise zu erhalten. Es gelang mir auch noch in diesem Jahre, vier sichere Paare zu zeichnen.

Das Jahr 1910. In diesem Jahre begann ich das Einfangen der alten Vögel, durch die vorjährigen Erfahrungen gewitzigt, erst dann, als sie schon Junge hatten. Es gelangten vier, im vorigen Jahre gezeichnete Exemplare zu mir, davon diejenigen mit Nr. 2407 und 2403, welche als Nestlinge markiert wurden. Auf diese Weise erhielt ich den Nachweis, dass die Zugvögel an den Geburtsort zurückkehren. Von den im vorigen Jahre gezeichneten vier Paaren kam mir auch nicht ein einziges zu Handen und blieb daher die Frage des Zusammenhaltens

a következő: Egy gyűrűvel ellátott pár telepedett meg az uradalmi iroda előszobájában. Hogy ne zavarjam őket, nem akartam befogni, csak a mikor már fiókáik lesznek. Egy napon, mikor a nőstény jó ideje ülte tojásait, a fészek alatt négy darab megkötött és összetört tojást találtam. Megnéztem a fészket, tényleg üres volt, a tojások tehát ebből kerültek ki. Mi lehetett ennek az oka, mikor a fészekhez máskép, mint létrán semmi nem férhetett. Nem maradt más hátra, mint tovább figyelni. Egy feeske be is járt a fészekre, később párosan; mind a kettő gyűrű volt. Egy idő múlva láttam, hogy a tojó ismét ül fészekalját, tehát bevártam, míg fiókái kikelnek; ezeket aztán július 25-én meg is jelöltem, egyidejűleg, a hely alkalmas lévén, nappal megfogtam az öreg párt is, ezeken a 3551 és 3562 számú ez évben rátett gyűrűket találtam. Utána néztem jegyzetemben és azt láttam, hogy az ez év május 5-én megjelölt 3551 számú feeskének párja akkor a 3550 számú volt. Tehát nem maradt más hátra, mint keresni a 3550 számú öreg feeskét. De a több éjjeli összefogás dacára eredményre nem jutottam. E tényt úgy vélem megmagyarázni, hogy a párok nősténye (a 3550 számú) elpusztult, a hím más párt és véletlenül egy gyűrűvel megjelöltet szerzett magának, a mely a fészekben talált tojásokat kilökte onnan.

Ez évben sikerült aztán 10 biztos párt megjelölni, így több kilátásom volt a jövő évi eredményre. Megjegyzem, hogy a párokat a befogás helye szerint jegyeztem fel azért is, hogy mennyire ragaszkodnak a párok előző évi fészkelő helyükhöz. Az említett iroda előszobájában egy másik pár is költött. Ezeket július 8-án megjelöltem a 4309 és 4317 számú gyűrűvel, megjegyzem itt, hogy a 4417 számú feeskén a már egyszer említett 2403 számú múlt évben rátett gyűrűt találtam, tehát ez

noch in Schweben. Ein Umstand schien sogar dagegen zu sprechen. Der Fall war folgender: Ein beringtes Paar bezog ein Nest im Vorzimmer der herrschaftlichen Kanzlei. Um dieselben nicht zu stören, beabsichtigte ich sie erst dann einzufangen, wenn sie schon Junge haben werden. An einem Tage, als das Weibchen schon lange brütete, fand ich unter dem Neste vier angebrütete zerbrochene Eier. Ich besichtigte das Nest, dasselbe war tatsächlich leer; die Eier waren also wirklich von hier. Was konnte hier vorgefallen sein, da man das Nest nur mit Hilfe einer Leiter erreichen konnte. Es blieb nichts anderes übrig, als weiter zu beobachten. Eine Schwalbe beflog das Nest noch immer, später waren es ihrer zwei und waren beide beringt. Nach einer Zeit sah ich das Weibchen wieder brüten, weshalb ich wartete, bis die Jungen ausschlüpfen. Dieselben wurden dann am 25. Juli auch beringt, und da die Lokalität dazu geeignet war, wurden auch die Alten eingefangen und fand ich an denselben die hener angelegten Ringe Nr. 3551 und 3562 vor. In meinen Notizen nachsehend, fand ich jedoch, dass das Paar von 3551 am 5. Juni dieses Jahres den Ring Nr. 3550 erhielt. Es blieb nun nichts anderes übrig, als die Schwalbe 3550 ausfindig zu machen. Das mehrere Nächte hindurch veranstaltete Einfangen blieb jedoch erfolglos. Ich lege mir den Tatbestand so aus, dass Nr. 3550, das Weibchen, zugrunde ging, das Männchen sich daher ein anderes Paar erwarb, welches zufällig auch beringt war und die im Neste vorgefundenen Eier herauswarf.

In diesem Jahre gelang es mir dann, zehn sichere Paare zu zeichnen und hatte ich so mehr Aussicht auf Erfolg im nächsten Jahre. Es möge bemerkt werden, dass bei den Paaren auch die Räumlichkeit, in welcher sie gezeichnet wurden, notiert ist, u. zw. schon deswegen, um in Erfahrung zu bringen, in welchem Masse sie an ihren im vorigen Jahre innegehabten Niststellen festhalten. Im Vorzimmer der erwähnten Kanzlei brütete noch ein zweites Paar, welches am 8. Juli die Ringe 4309 und 4417 erhielt; zu bemerken ist, dass die Schwalbe Nr. 4417 den schon im vorigen Jahre angelegten Ring 2403 getragen hatte, daher ein zurückgekehr-

is egy visszatért fióka volt. Anyival érdekesebb pár volt ez.

Végül megemlítem, hogy szeptember 7-én egy elpusztult *Chelidonaria urbana* L. került a kezembe, a melyen a 2033 számú gyűrűt találtam. E gyűrűt feljegyzésem szerint az 1909. év június 29-én, mint fiatalra tettem rá. A véletlen tehát egy újabb adattal a molnár fecskék visszatérését is beigazolta.

Az 1911. év. A füstí fecskék április 18-án érkeztek meg. Az iroda előszobáját április 27-én egy pár elfoglalta, mint észrevettem, mindkettőn karika volt. A múlt évi fészék egyike (a másik gazdátlan maradt) télen leesett, egy újat május 4-én kezdtek építeni. A fészék május 11-én már készen volt, fiókái június 8-án keltek ki. Tehát még négy napig vártam és június 12-én megfogtam az öreg párt és az óhajtott eredményt elértem, rajtuk volt a múlt év július 8-án rátett 4309 és 4417 számú gyűrű. Ezek tehát hűségesen összetartottak és szolgáltatták az első adatot a párok összetartására. E pár első költés öt fiókából állott, ezeket is megjelöltem. Augusztus 13-án a második költés fiókái is megértek jelölésre, ez alkalommal ellenőrzésképpen újból megfogtam az öregeket, az ez idén június 12-én rátett új, 4238 és 4241 számú gyűrűket rajtuk találtam, tehát a második költés alatt is együtt voltak. A második költés négy fiókáját szintén megjelöltem.

Az ez évben megtalált nyolcz darab visszatért fecske között több párt nem találtam, de találtam a múlt évi biztos párból egyet, egyet más, gyűrű nélküli párral; ebből látszik, mennyi pusztul el a vonulás alatt. De látszik az is, hogy a tömeges jelölésre kell törekednünk, hogy több eredményt érjünk el, mert a felsoroltak mégis rámutatnak arra, hogy az eredmény bizonyos arányban van a megjelöltek számával.

Szolgáljon bizonyítékul e kis összeállítás:

Kezembe került: az 1908. évben megjelölt 94 darabból 2 darab;

ter Jungvogel war. Dieses Paar war also umso interessanter.

Schliesslich mag noch erwähnt werden, dass ich am 7. September eine verunglückte Mehlsehwabe erhielt, welche mit Ring 2033 gezeichnet war. Nach meinen Notizen erhielt dieselbe den Ring am 29. Juni als Nestvogel. Der Zufall ergab durch dieses neue Datum den Nachweis, dass auch die Mehlsehwaben zurückkehren.

Das Jahr 1911. Die Rauchsehwaben kamen am 18. April an. Das Vorzimmer der Kanzlei wurde am 27. April von einem Paare besucht, beide waren beringt. Von den im vorigen Jahre verbliebenen Nestern war eines im Winter herabgefallen, dieses wurde am 4. Mai neugebaut. Das andere blieb ohne Inhaber. Das Nest war am 11. Mai fertig die Jungen schlüpften am 8. Juni aus. Ich wartete daher noch vier Tage und fing am 12. Juni das Paar ein. Endlich hatte ich das ersehnte Resultat, denn sie trugen die im vorigen Jahre angelegten Ringe 4309 und 4417. Diese hatten daher tren zusammengehalten und lieferten den ersten Beweis einer Dauerehe. Die erste Brut dieses Paares bestand aus fünf Jungen, welche ebenfalls beringt wurden. Am 13. August waren auch die Jungen der zweiten Brut so weit, dass sie beringt werden konnten; bei dieser Gelegenheit fing ich behufs Kontrolle auch die Alten wieder ein und trugen dieselben tatsächlich die am 12. Juni angelegten Ringe 4238 und 4241. Dieselben hielten daher auch bei der zweiten Brut zusammen. Die vier Jungen der zweiten Brut wurden gleichfalls beringt.

Von den in diesem Jahre aufgefundenen zurückgekehrten acht Rauchsehwaben wurde kein sicheres Paar mehr angetroffen; ich fand jedoch ein Exemplar eines vorjährigen sicheren Paares mit einem Exemplare ohne Ring gepaart. Es ist hieraus ersichtlich, wie viele während des Zuges zugrunde gehen. Es ist jedoch auch das ersichtlich, dass man trachten muss, massenhaft zu markieren, wenn man Resultate erhalten will, da ja die angeführten Fälle jedenfalls darauf hinweisen, dass die Resultate mit der Anzahl der Markierungen kongruent sind.

Es beweist dies folgende kleine Statistik:

Von den im Jahre 1908 gezeichneten 94 Exemplaren bekam ich zwei Stück.

az 1909. évben megjelölt 181 darabból 4 darab;

az 1910. évben megjelölt 264 darabból 8 darab, vagyis százalékban kifejezve $2\frac{1}{2}\%$.

Az idei éjjeli összefogás egy másik újabb eredményt is hozott. Június 16-án az öreg párok után kutatva, a Tavarnától $1\frac{1}{2}$ kilométernyire fekvő kis majorban egy gyűrűs fecske került a kezembe, a melyen a 2908 számú gyűrűt találtam. E gyűrűt, mint feljegyzésemből láttam, 1909. évi július 16-án mint fészekben levő fiatalra *Tavarnán* az igás istállóban tettem rá. Egy másikon pedig 4435 számú gyűrűt találtam, ezt pedig 1910. év július 22-én, mint fiatal szintén *Tavarnán* az ököristállóban jelöltem meg. E két eset megerősíteni látszik azt a feltevést, hogy az idei május hóban Tavarnától 6 kilométernyire eső Majoros községben a távirdadióton tisztán látott gyűrűs füstű fecske szinte az én jelöléséből való, vagyis hogy a Tavarnán jelölt fecskék a következő évben a környéken eloszlanak. Ez lehet az oka annak is, hogy az aránylag kis helyen végzett tömeges jelölésből oly kevés gyűrűs kerül a kezembe.

Sajnos, ez évben nem volt elég időm ez irányban kutatni, de a jövő évben erre is okvetlen szakítok időt magamnak. Végül megjegyzem, hogy a visszatért és kézbe került megjegyzett fecskékről leszedett gyűrűk mind a Központ gyűjteményébe kerültek.

A jelöléssel eddig végzett munkámat azzal látnám megjutalmazva, ha legalább egy általam megjegyzett fecskéről jönne hír a fecskék téli szállásáról.

Von den im Jahre 1909 gezeichneten 181 Exemplaren wurden aufgefunden vier Stück.

Von den im Jahre 1910 gezeichneten 264 Exemplaren bekam ich acht Stück oder in Prozenten ausgedrückt $2\frac{1}{2}\%$.

Das heuer durchgeführte nächtliche Einfangen ergab auch ein anderes Resultat. Am 16 Juni, als ich nach beringten Paaren suchte, erhielt ich in dem von Tavarna $1\frac{1}{2}$ Kilometer entfernt liegenden Meierhofe eine Schwalbe mit Ring 2908. Aus meinen Notizen ersah ich, dass dieser Ring am 16. Juli 1909 einem Nestlinge in *Tavarna* im Stalle der Zugpferde angelegt wurde. Ein anderes Exemplar hatte den Ring 4435; dieser wurde am 22. Juli 1910 einem Nestlinge ebenfalls in *Tavarna* im Ochsenstalle angelegt. Die beiden Fälle scheinen die Annahme zu bestärken, dass die heuer im Mai in der von Tavarna sechs Kilometer entfernten Gemeinde Majoros auf der Telegraphenleitung gesehene Ringschwalbe ebenfalls von mir gezeichnet wurde, dass also die in Tavarna gezeichneten Schwalben sich im nächsten Jahre in der Umgebung verbreiten. Dies könnte auch die Ursache davon sein, dass trotz den an einer Örtlichkeit von verhältnismässig kleiner Ausdehnung vollzogenen massenhaften Markierungen so wenig beringte Exemplare aufgefunden werden.

Leider hatte ich heuer keine Zeit, um in dieser Richtung Nachsuche halten zu können, doch werde ich nächstes Jahr auch dazu Zeit finden. Schliesslich möchte ich noch bemerken, dass sich die von den zurückgekehrten Schwalben abgenommenen Ringe sämtlich in der Sammlung der Königl. U. O. C. befinden.

Meine Markierungsarbeiten würde ich damit belohnt finden, wenn eine von mir gezeichnete Schwalbe in dem Winterquartier angetroffen würde.

Külföldi munkálatok a madárjelölés terén.

Tekintettel arra a nagy érdeklődésre, melyet a madárjelölési kísérletek mindenütt fölkeltek, rövid kivonatot adunk a külföldön folyó munkálatokról, első sorban Angliáról, a hol oly mértékben karolták fel az ügyet, mint tán sehol másutt. A munkálatokat Skóciában J. ARTHUR THOMSON tanár vezetése alatt az „Aberdeen University”, a tulajdonképpeni Angliában pedig WITHERBY H. F., a „British Birds” szerkesztője végzi.

A skót munkálatokról A. LANDSBOROUGH THOMSON „*The Possibilities of Bird Marking*” etc. (Proceedings of the Royal Physical Society of Edinburgh. Vol. XVIII. p. 204—218.) adott értékes történeti visszapillantással ellátott tájékoztatást, melyből röviden a következőket közöljük:

A jelölésre fölrásos és sorszámossal ellátott alumíniumgyűrűk szolgálnak. Nyolcféle nagyság van, köztük ovális alakúak is, egyes gázlók jelölésére. A négy kisebb mintának nincs külön zárókészüléke, a többi négy gyűrűfajta a rossitteni minta alapján nálunk is alkalmazásban levő zárókészülékkel van ellátva.

A történeti visszapillantás adatai a következők:

1890-től kezdve a northumberlandi herceg alnwicki birtokán több éven át jelölt erdei szalonkákát. A gyűrűbe „N” betű és az évszám volt belevésve.

1899-ben MORTENSEN Dániában,

1903-ban THIENEMANN Németországban,

1908-ban a Kir. M. O. K. Magyarországon kezdték meg a jelölési kísérleteket.

1909-ben alakult az „American Bird Banding Association”.

Angliában TOMLINSON seregélyeket kezdett jelölni Musselburghban, Edinburgh mellett, 1904-ben. GURNEY M. J. H. a Bass Rock sziklán szúlafiókákat jelölt „Bass Rock 1904” fölrású gyűrűkkel. HAMILTON M. J. 1905-ben erdei szalonkákát jelölt „B. C.” jegyű gyűrűkkel; ARDILAUN lord is jelölt erdei szalonkákát, a gyűrűk fölrata „A. Cong.”. GRAHAM R.

Ausländische Arbeiten auf dem Gebiete der Vogelmarkierungen.

Mit Hinsicht auf das hohe Interesse, welches die Vogelmarkierungen überall erweckten, geben wir einen kurzen Auszug der ausländischen Arbeiten, in erster Linie derjenigen in England, wo die Sache in dem Grade gefördert wurde, wie vielleicht nirgends sonst.

Die Versuche werden in Schottland unter Führung des Prof. J. ARTHUR THOMSON von der „Aberdeen University” im eigentlichen England von H. F. WITHERBY, Redakteur der Zeitschrift „British Birds” geführt.

Von den schottischen Arbeiten gibt A. LANDSBOROUGH THOMSON in seiner Arbeit „*The Possibilities of Birds Marking*” etc. (Proceedings of the Royal Physical Society of Edinburgh Vol. XVIII. p. 204—218.) eine mit wertvollem historischen Rückblicke versehene Darstellung, welcher wir in aller Kürze folgendes entnehmen:

Die Markierungen werden mittels Aluminiumringen, welche Aufschriften und eine laufende Nummer haben, durchgeführt. Es werden insgesamt acht Ringarten benützt, darunter auch ovale zum Beringen einiger Wasservögel. Die vier kleineren Ringarten haben keinen separaten Verschluss, die übrigen sind mit Verschlüssen nach dem Rossittener Muster versehen:

Die Daten der historischen Skizze sind folgende:

Vom Jahre 1890 beringte der Herzog von Northumberland auf seiner Beszung Alnwick mehrere Jahre hindurch Waldschnepfen.

In die Ringe waren der Buchstabe „N” und der Jahrgang eingraviert.

Im Jahre 1899 begann MORTENSEN in Dänemark, im Jahre 1903 THIENEMANN in Deutschland und im Jahre 1908 die Königl. U. O. C. in Ungarn die Markierungen.

Im Jahre 1909 entstand die „American Birds Banding Association”.

In England begann TOMLINSON in Musselburgh bei Edinburgh im Jahre 1904 Stare zu zeichnen. M. J. H. GURNEY zeichnete auf dem Bass Rock Felsen Töpel-Jungen mit Ringen, welche die Aufschrift „Bass Rock 1904” trugen.

M. J. HAMILTON zeichnete im Jahre 1905 Waldschnepfen: die Ringe hatten die Aufschrift „B. C.” Auch Lord ARDILAUN zeichnete

különféle rézefajokkal kísérletezett: gyűrűin „R. G.“ jegy van.

1908-ban TICEHURST C. B. kezdett jelölni MORTENSEN nyomán, gyűrűinek fölirata „Ticehurst Tenterden“.

1909-ben kezdődött a tömeges jelölés; az első erről szóló hirt az aberdeeni egyetem természetrajzi osztálya hozta; néhány héttel később WITHERBY H. F. kezdeményezte a „British Birds“-ben propagált munkálatait s ugyanabban az évben a „Country Life“ is hozzáfogott a jelölésekhez. TOMLINSON vállalata aztán beleolvadt az aberdeenibe, TICEHURST-é pedig a „British Birds“-ébe.

Behatóan tárgyalja ezután a gólyajelölések eredményeit, a Dániában, Németországban, Magyarországon elért eredmények kapcsán, majd röviden ismerteti az erdei szalonkára vonatkozó eredményeket, melyek — úgy látszik — ellentétesek a gólyajelölés révén elért eredményekkel, a mennyiben nem adnak határozott vonulási utakat és téli szállásokat.

Az aberdeeni jelölés eddig nem szolgáltatott jelentősebb eredményeket. Egy nagyobb bibicz-sorozatból, melyek 1910 nyarán mint fiókák jelöltettek Skócia északkeleti részében a következő példányokról kaptak értesülést:

1910 okt. havában Oporto mellett (Portugália)
 „ nov. 18. Thurles mellett (Irland)
 „ „ 22. Frenchpark mellett (Irland)
 „ decz. 29. Elvas mellett (Portugália déli része)
 1911 febr. 5. Mitchelstown mellett (Irland)
 „ „ 13. Croagh mellett (Irland)

A fakó sirályok majdnem kizárólagosan az angol partokon találhatók éppen így a dan-kasirályok is; utóbbiak közül Bayonne-ban is találtak egy példányt, Franciaország Gironde megyéjében.

Egy énekes rigót Portugáliában leltek, egy átvonulóban megjelölt öreg seregélyt Saltdalen mellett, Norvégiában, a sarkkör közelében.

Waldschnepfen: seine Ringe trugen die Aufschrift „A. Cong.“

R. GRAHAM machte Versuche mit diversen Entenarten; seine Ringe haben die Aufschrift „R. G.“

Im Jahre 1908 begann TICEHURST, angeregt durch MORTENSEN zu markieren; seine Ringe trugen die Aufschrift „Ticehurst Tenterden“.

Im Jahre 1909 begannen die Massenmarkierungen; die erste Nachricht brachte die naturhistorische Sektion der Universität Aberdeen, einige Wochen später begann H. F. WITHERBY seine in „British Birds“ propagierte Tätigkeit und in demselben Jahre unternahm auch „Country Life“ Markierungen.

Später verschmolz das Unternehmen von TOMLINSON in das von Aberdeen und dasjenige von TICEHURST in das von „British Birds“.

Es werden dann die Resultate der Storchmarkierungen im Anschlusse an die dänischen deutschen und ungarischen Ergebnisse geschildert und kurz die Resultate der Waldschnepfen-Markierungen erwähnt, welche mit denjenigen der Storchmarkierungen im Widerspruche zu stehen scheinen, da sich weder reguläre Reiserouten noch Winterquartiere bestimmen liessen.

Die Aberdeener Markierungen ergaben noch keine bedeutenderen Resultate. Von einer grösseren Kiebitzserie, im Sommer 1910 im Nordosten von Schottland als Nestlinge gezeichnet, wurden folgende Exemplare aufgefunden:

Im Oktober 1910 bei Oporto (Portugal)
 Am 18. Novemb. „ „ Thurles (Irland)
 „ 22. Novemb. „ „ Frenchpark (Irland)
 „ 29. Dezemb. „ „ Elvas (Südportugal)
 „ 5. Feber 1911 „ Mitchelstown
 (Irland)
 „ 13. Feber „ „ Croagh (Irland)

Die Heringsmöven werden fast ausschliesslich an der englischen Küste angetroffen, ebenso auch die Lachmöven, von welcher Art jedoch ein Exemplar auch in Bayonne, in der Gironde, Frankreich, aufgefunden wurde.

Eine Singdrossel wurde in Portugal angetroffen, ein als Durchzügler gezeichneter Star in Saltdalen, Norwegen, in der Nähe des Polarkreises.

Egy esetben itt is bebizonyult, hogy a füsti fecske visszatér a régi fészkére.

Avval a konkluzióval zárul az érdekes közlemény, hogy egyelőre az a legezészerűbb eljárás, ha főleg néhány kiválasztott fajról igyekszünk minél több adatot szerezni. Később sorra kerülhetnek a többiek és a ritka fajok is.

A „British Birds“ akciójából származó eredményeket WITHERBY H. F., a munkálatok vezetője nevezett folyóirat V. évfolyamának (1910—1911.) 158. lapján a „The British Birds Marking Scheme etc.“ című közleményében ismerteti, melynek érdekesebb adatai a következők:

1911-ben 9500 madarat jelöltek a munkatársak; az eddigi összes jelölések száma közel 20,000.

Általános érvénnyel bíró következtetésekre az eddigi eredmények még nem jogosítanak, mert a már rendelkezésre álló adatok kevés egyöntetűséget mutatnak, a mint az a következőkből látható.

Négy fekete rigó közül, melyek 1909 június, július és augusztus havában jelöltettek, kettőt 1910 július, augusztus havában a jelölés területén találtak, a másik kettőt 1911 június és július havában szintén ott lelték föl, de már az a fekete rigó, melyet 1910 júniusában Glasgowban gyűrűztek, 1911 január hónapban Pembroke grófságban tartózkodott.

Januárban megjelölt seregélyek közül igen sokat találtak a jelölés helyén márcziustól októberig, de egy februárban megjelölt példány Berkshire-ből Kentbe távozott. Két másik seregély, melyeket szeptemberben jelöltek Lincolnshire-ben, december havában Pembroke és York grófságokban került kézre, de egy októberben jelölt példány a következő év márczius havában a jelölés helyén találtott.

Két Glasgówban 1909 és 1910 június havában jelölt bibicz közül az egyiket 1909 november havában déli Franciaországban, a másikat 1911 februárban Kilkenny mellett Irlandban lelték meg.

Két füsti fecske, melyek Lancashire-ben és Staffordshire-ben kapták a gyűrűket, Franciaország Indre et Loire és Charente-Inférieure megyéiben kerültek kézre.

In einem Falle wurde auch hier der Nachweis erbracht, dass die Rauchschnalbe an das alte Nest zurückkehrte.

Der interessante Artikel schliesst mit der Konklusion, dass es vorläufig am zweckmässigsten sei, darnach zu trachten, über einige ausgewählte Arten je mehr Daten zu erhalten. Später kommen dann die übrigen, sowie die selteneren Arten an die Reihe.

Über die Resultate, welche sich aus den Arbeiten der Zeitschrift „British Birds“ ergaben, berichtet der Leiter dieser Arbeiten H. F. WITHERBY im V. (1910/11) Jahrgange der genannten Zeitschrift pag. 158 unter dem Titel „The British Birds Markings Scheme etc.“, deren interessantere Daten die folgenden sind:

Im Jahre 1911 wurden von den Mitarbeitern 9500 Vögel gezeichnet, die Gesamtanzahl der bisherigen Markierungen beträgt annähernd 20,000.

Die bisherigen Resultate berechtigen noch nicht zum Aufstellen allgemein gültiger Gesetzmässigkeiten, indem die zur Verfügung stehenden Daten noch sehr wenig Einheitlichkeit aufweisen, wie dies aus folgendem zu ersehen ist.

Von vier im Juni, Juli und August 1909 gezeichneten Amseln wurden zwei im Juli und August 1910, zwei andere im Juni und Juli 1911 auf dem Markierungsgebiete angetroffen, eine andere im Juni 1910 bei Glasgow markierte Amsel jedoch hielt sich im Jänner 1911 in der Grafschaft Pembroke auf.

Im Jänner gezeichnete Stare wurden vom März bis Oktober häufig im Markierungsgebiete angetroffen, ein im Feber gezeichnetes Exemplar jedoch wanderte aus Berkshire in die Grafschaft Kent. Zwei andere Stare, welche im September in Lincolnshire die Ringe erhielten, wurden in den Grafschaften Pembroke und York aufgefunden, während sich ein im Oktober gezeichnetes Exemplar im März des nächsten Jahres im Markierungsgebiete aufhielt.

Von zwei, im Juni 1909 und 1910 gezeichneten Kiebitzen wurde ein Exemplar im November 1909 in Südfrankreich, das andere im Feber 1911 bei Kilkenny in Irland aufgefunden.

Zwei in Lancashire und Staffordshire gezeichnete Rauchschnalben wurden in Frankreich in den Departements Indre et Loire und Charente-Inférieure angetroffen.

Rengeteg adat halmozódott össze a dankasirályról, a melyek majd külön földolgozást igényelnek. Mi úgy tudjuk, hogy túlnyomó nagy részük az angol belvizek és partok mentén került kézre, így tehát Angliából még a fiatal példányok is alig vonulnak, mert ez a terület belesik még abba az izothermális — január havi 0 fokos izotherma által határolt — zónába, melybe pl. Magyarország és Németország dankasirályai kénytelenek elvonulni a tél hidege elől.

Kétségtelen, hogy az Angliában történő jelölési kísérletek a szigetország földrajzi helyzetére való tekintetből is a legnagyobb figyelmet érdemlik, mert nélkülök csonkák maradnának a kontinentális eredmények s így a milyen örvendetes jelenség azok nagyméretű felkarolása, éppen olyan kívánatos azok további folytatása is.

Dániában MORTENSEN H. K., kinek nevéhez fűződik a jelölési kísérletek kezdeményezése, az anyagi eszközöktől megszabott szerény keretekben bár, de lankadatlan buzgalommal folytatja kísérleteit. Újabb eredményeiről „Meddelelse om nogle Ringfugle“ című cikkében a *Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift* V. évf. 115. stb. lapjain számol be. Ezúttal a *szürke gémre* vonatkozó adatokat ismerteti. Az eredmény csak bizonyos mértékig kongruens a magyar gémjelölések révén nyert eddigi eredményekkel, a mennyiben itt úgyszólván valamennyi adat szerint kétségtelen a délnyugati irányban történő elvonulás, illetőleg telelés. A magyar jelölések lényegileg ugyan szintén ezt az eredményt szolgáltatják, de nem olyan tisztán, mert igen sok lelőhely lényeges eltérést mutat a főiránytól. A különbséget bizonyára a jelölési állomások földrajzi helyzete idézheti elő, a dán jelölési állomás tengerpartok közelében fekszik, úgy hogy természetesnek kell venni, ha a szárnyrakelő gémfiókák nem a tengernek vágnak neki, hanem a szárazföldi utat veszik.

Ezeket kivül a fekete gólyáról, egerészölyvről és viharsirályról közöl egyes adatokat;

Eine Menge Daten häufte sich an über die Lachmöve, welchen eine separate Behandlung zugedacht ist. Unseres Wissens wurde der grösste Teil derselben den Küsten und Binnengewässern Englands entlang angetroffen, wonach aus England selbst die Jungvögel nicht fortziehen, wahrscheinlich deshalb, weil das Gebiet noch in jene isothermale Zone gehört — 0-gradige Jänner Isotherme — welche die Lachmöven Deutschlands und Ungarns behufs Überwinterns aufzusuchen gezwungen sind.

Es kann kein Zweifel darüber bestehen, dass die englischen Markierungsversuche schon mit Rücksicht auf die geographische Lage des Inselreiches die grösste Aufmerksamkeit beanspruchen, indem dieselben zur Ergänzung der kontinentalen Ergebnisse unbedingt notwendig sind. Diese grossangelegte Förderung der Markierungsversuche ist daher sehr erfreulich und deren Fortsetzung im höchsten Grade wünschenswert.

In Dänemark werden die Versuche von H. CHR. MORTENSEN, mit dessen Namen die Initiative der Markierungsversuche verbunden ist, zwar in dem bescheidenen Rahmen der zur Verfügung stehenden Geldmittel, jedoch mit unermüdlichem Eifer weitergeführt. Seine neueren Resultate sind in dem Artikel „Meddelelse om nogle Ringfugle“ im V. Jahrgang p. 115 etc. der *Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift* enthalten. Diesmal werden die auf den *Fischreiher* bezüglichen Daten vorgeführt. Die Resultate sind nur teilweise den ungarischen kongruent, indem hier fast sämtliche Daten übereinstimmend die südwestliche Zugsrichtung, resp. südwestlich gelegene Gebiete als Winterquartier bezeichnen. Die ungarischen Resultate lieferten zwar im Wesentlichen das nämliche Ergebnis, jedoch nicht ganz so klar, indem sehr viele Fundorte von der Hauptrichtung bedeutend abwichen. Der Unterschied dürfte wahrscheinlich auf der geographischen Lage der Markierungsstationen beruhen — die dänische Markierungsstation ist in der Nähe von Meeresküsten gelegen, weshalb es als natürlich betrachtet werden muss, dass die flüggen Jungreiher ihren Weg nicht über das Meer, sondern über Land nehmen.

Ansserdem werden über den Schwarzstorch, Mäusebussard und über die Sturmmöve einige

kár, hogy eddigi eredményeiről nem adott még összefoglaló áttekinthető tárgyalást, mely eddigi működését kellően megvilágíthatná.

Németországban a Dr. THIENEMANN vezetése alatt már régebben eredményesen működő Rossittenben elhelyezett madárjelölési állomáshoz egy újabb csatlakozott Helgoland szigetén Dr. WEIGOLD H. vezetése alatt. Első jelentése „H. Jahresbericht der Vogelwarte Helgoland“ czimén *Journ. f. Ornith.* 1911. évi külömfüzetének 195. stb. lapjain jelent meg. Az ezüstös sirályokkal végzett kísérleteiből kiderült, hogy azok nem vonulnak, a dankasirályok ugyanazt az eredményt adták, mint a rossitteni jelölések: a január havi 0 fokú izothermális zónában levő téli szállást a tengerpart és belvizek mentén haladva érik el.

Legérdekesebbek azok a jelölései, melyeket a Helgoland szigetén átvonuló madarakon végez. Habár még teljesen a kezdet stádiumában vannak, úgy hogy még nem lehet tisztán látni, mégis mintha azt sejtetnék, hogy Helgolandban ugyanaz a madár, tehát esetleg madárcsapat egymásután többször is megfigyelhető, hogy tehát az átvonuló csapatok nem mindig új jövevények, hanem olyanok is, melyek magáról a szigetről kerekedtek föl egy-két órai, esetleg egy-két napi ott tartózkodás után. Akárhogyan is álljon a dolog, annyi bizonyos, hogy a Helgolandon végzett madárvonulási megfigyeléseknek a tudomány mai állásában csak akkor lesz meg az igazi jelentőségük, ha a megfigyelésekkel egyidejűleg madárjelölések is történnek. A két kutatási irányzat a legtökéletesebben kiegészíti egymást és alapos a remény, hogy a munkálatok lelkes vezetője együttes alkalmazásukkal élesen bevilágíthat abba az eddigelé még nagy fokban ismeretlen folyamatba, melyet a madárvilág átvonulása alkot.

KIR. M. O. K.

Daten veröffentlicht; schade, dass wir bisher keine zusammenfassende übersichtliche Darstellung seiner bisherigen Resultate besitzen, welche die Bedeutung seiner bisherigen Tätigkeit in das richtige Licht stellen würde.

In Deutschland gesellte sich der unter Leitung des Vogelwartes Dr. J. THIENEMANN schon seit langer Zeit mit Erfolg wirkenden Markierungsstation Rossitten eine neue hinzu, usw. die Vogelwarte Helgoland unter der Leitung von Dr. H. WEIGOLD. Der erste Bericht erschien als „H. Jahresbericht der Vogelwarte Helgoland“ im Sonderheft des Jahrganges 1911 des *Journ. für Ornith.* p. 195 etc. Die Versuche an den Silbermöven ergaben, dass diese Vögel nicht ziehen, die Lachmövenmarkierungen lieferten das nämliche Resultat, wie die Rossittener: das in der 0° Isotherme des Monats Januar gelegene Winterquartier wird längs der Küste oder den Binnengewässern entlang wandernd erreicht.

Das grösste Interesse gebührt jedoch jenen Markierungen, welche an Helgoländer Durchzugsvögeln vollzogen werden. Obwohl sich diese noch im Anfangsstadium befinden, so dass man noch nicht klar sehen kann, erwecken dieselben dennoch die Ahnung, dass in Helgoland ein und derselbe Vogel, eventuell ein und derselbe Flug auch mehrmals nacheinander beobachtet werden kann, dass also die durchziehenden Vögel nicht immer auch neue Ankömmlinge sein müssen, sondern auch solche sein können, welche nach einer Rast von 1—2 Stunden, eventuell 1—2 Tagen von der Insel selbst sich auf den Weg machen. Wie sich auch in Wirklichkeit die Sache verhalten möge, soviel steht jedenfalls fest, dass die Zugsbeobachtungen in Helgoland im derzeitigen Stadium der Forschung nur dann die richtige Bedeutung erhalten können, wenn dieselben gleichzeitig mit Markierungsversuchen ausgeführt werden. Die beiden Forschungsmethoden ergänzen sich in der vollkommensten Weise und ist gründliche Hoffnung vorhanden, dass der begeisterte Leiter der Arbeiten durch gleichzeitige Anwendung dieser Methoden unsere Kenntnis über die noch immer in hohem Grade unbekanntem Durchzugserscheinungen der Vögel wesentlich bereichern wird.

KÖNIGL. U. O. C.